

RINDI
Nr 2 • 2019

RINDI

TIDSKRIFT FÖR GOTLÄNSK BOTANIK

Årgång 39 • 2019 • Nr 2

Tidskriften ges ut av Gotlands Botaniska Förening

Redaktion: Marita Westerlind, Grötlingbo, Skoltomten 123, 623 38 Havdhem

Rindi erhåller du antingen genom att bli medlem i Gotlands Botaniska Förening (att bli medlem kostar 150 kr/år för den som bor i Sverige, 250 kr/år för den som bor i utlandet och inte betalar genom svenskt plusgiro) eller genom att prenumerera (samma pris som för medlemskap). Familjemedlem betalar 25 kr/år. Studerande betalar 75 kr/år.

Föreningens plusgiro är 68 36 66-2. Swish: 123 680 92 55.

Adressen är: Gotlands Botaniska Förening, c/o Jörgen Petersson, Humlegårdsvägen 18, 621 46 Visby. jorgen-petersson@comhem.se.

Hemsida: www.gotlandsflora.se

Gotlands Botaniska Förening

är en ideell sammanslutning som har som ändamål att verka för ökad kunskap om Gotlands växter och för bevarandet av en rik flora på ön. Föreningen vill också bland allmänheten sprida intresse för botanik och naturskydd.

Dessa mål söker föreningen förverkliga bl.a. genom att verka för utforskandet av Gotlands flora, att biträda myndigheter och organisationer i behandlingen av botaniskt betydelsefulla naturskyddsfrågor, att utge tidskriften Rindi och även på annat sätt informera om och propagera för sin verksamhet och sina åsikter samt genom att arrangera exkursioner och sammankomster.

Styrelse

Ordf.	Jörgen Petersson, Humlegårdsvägen 18, 621 46 Visby	tel 0498-21 45 59
V. ordf.	Bo Göran Johansson, Magasinsgatan 11, 621 58 Visby	tel 0498-21 09 85
Sekr.	Gun Ingmansson, Vinkelgatan 2 b, 621 49 Visby	tel 0498-27 13 43
Kassör	Caroline Edelstam, Fide Bredkvie 375, 623 36 Burgsvik	tel 070-813 63 11
Övriga	Elsa Bohus Jensen, Irisdalsgatan 14, 621 42 Visby	tel 0498-21 61 92
	Dennis Nyström, Linde Odvalds 419, 623 57 Hemse	tel 070-626 88 36
	Amanda Overmark, Jungmansgatan 49, 621 51 Visby	tel 076-902 01 77
	Marita Westerlind, Grötlingbo Skoltomten 123 623 38 Havdhem	tel 076-239 34 59

Omslagsbild: Alvargräslök *Allium schoenoprasum* var. *alvarense*, alvar söder om Friggars, Fårö, 2 juni 2019. Foto: Marita Westerlind

35 000 röda skogsliljor! – intryck från ett floraväktarläger på Gotska Sandön

SEBASTIAN SUNDBERG och JAN ANDERSSON

Varje år genomför Floraväktarna ett eller två nationella inventeringsläger i någon del av landet där det finns större behov av samlade krafter. Ett av två läger 2019 genomfördes på Gotska Sandön i slutet av juni (det andra i Ångermanland i början av augusti). Fokus var på röd skogslilja *Cephalanthera rubra*, ryl *Chimaphila umbellata*, tofsäxing *Koeleria glauca* och luddvedel *Oxytropis pilosa*, där de tre första aldrig har totalräknats på ön tidigare. Resultatet blev över förväntan på denna, trots allt, ganska väl undersökta ö (Ingmansson & Peterson 2006). Då antalet deltagarplatser var begränsat så gick förfrågan om medverkan ut till de regionala floraväktarsamordnarna, som ett tack för allt de gör. Lägret samordnades förtjänstfullt av gotlänningarna Jörgen Petersson och Gun Ingmansson, som har varit på Gotska Sandön många gånger, inte minst för inventeringar till Gotlands flora, tillsammans med Margareta Edqvist, samt Jan Andersson från SBF:s styrelse. För flera av oss blev detta första, oförglömliga vistelsen på Gotska Sandön – Östersjöns pärla enligt Albert Engström, som vistades här en hel del för knappt 100 år sedan!

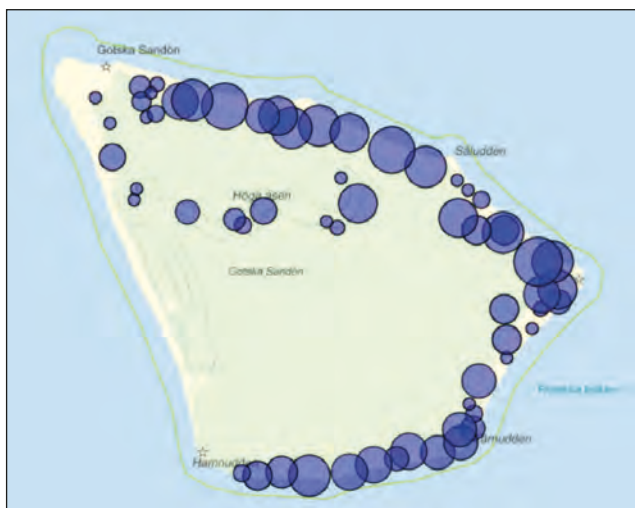
Åtta av de tio deltagarna i floraväktarlägret på Gotska Sandön 26–30 juni 2019, från vänster: Lennart Bratt, Evastina Blomgren, Jan Andersson, Charlotte Wigermo, Åke Svensson, Ulla-Britt Andersson, Owe Nilsson och Jörgen Petersson. Sebastian och Gun saknas. Foto: Gun Ingmansson.

Efter tre timmars båtresa

Vi åtta som åkte med båten från Nynäshamn ankom under sena eftermiddagen den 26 juni till stranden vid Las Palmas i nordost, den ”normala” ankoringsplatsen på ön, när vädret tillåter. Detta innebar att vi fick vandra tre kilometer till stugbyn, lyckligtvis utan att bära packningen. Packningen, inklusive all mat för vistelsen, körs med traktor av nationalparksförvaltarna. Under vandringen, längs långa och orörda stränder, fick vi se lägrets enda, lilla exemplar av näbbtrampört *Polygonum oxyspermum*, samt fick en försmak av alla röda skogsliljor och ryl i randdynerna. Näbbtrampört bör dock inventeras senare på sommaren när den är bättre utvecklad. Arten är svårinventerad då den växlar mycket i antal mellan år och växtplatser.

Vi bodde i två stugor i stugbyn på den nordvästra delen av ön, där boenden för besökarna på ön finns. Jörgen och Gun delade in ön i olika sträckor som vi, oftast två och två, genomsökte under tre fullmatade dagar för att täcka in de viktigaste delarna. Det blev långa men mycket angenäma dagar i fält med upp till 30 000 steg per person och dag!

Man får lätt intrycket av att Gotska Sandön är exklusiv rätt igenom, men utöver de fantastiska sandstränderna, de ofta rika randdynerna en bit innanför och rasbranterna längs södra kusten så utgörs två tredjedelar av öns 37 kvadratkilometer av botaniskt ganska torftiga, torra tallmoar dominerade av ljung i fältskiktet. Endast några lövskogspartier (”morer”), gamla tomter och Kapellänget (en större löväng) i nordväst bryter av mot mönstret. På hela ön finns idag endast fyra vattenhål, samtliga människoskapade, som fungerar som magneter för häckande och rastande tättingar. Märkligt

Utbredningen av röd skogslilja *Cephalanthera rubra* på Gotska Sandön 2019 enligt de floraväktarlokaliter som har skapats. Cirkelnas storlek återspeglar antalet plantor resp. skott inom varje lokal.

nog har aldrig platt-, mellan- eller mattlumner *Lycopodium complanatum*, *L. zeilleri*, *L. clavatum* noterats på ön trots att miljön verkar optimal över stora ytor och att dessa arter knappast har några begränsningar i att sprida sig hit med sporer – kanske saknas någon avgörande komponent (revlumner *Lycopodium annotinum* och lopplumner *Huperzia selago* förekommer dock)?

Enorma mängder

Totalt fick vi ihop 34 800 plantor av röd skogslilja, med de största koncentrationerna på randdynerna längs nord- och sydkusten (Figur 1). På de lokaler där blommande och vegetativa plantor räknades separat utgjorde de blommande 83% av plantorna, men det fanns förekomster där endast 10% var fertila. I områdena med mycket plantor hoppade vi över att räkna de sterila då de ofta var svårupptäckta, och en del av dessa missades säkert även när de räknades, så därmed är vår totalsumma i underkant. Hybrid-skogslilja *Cephalanthera longifolia* × *rubra* sågs också med ett tiotal exemplar på fyra platser, samt en vitrosa form av röd skogslilja på ytterligare några lokaler. Lite oväntat var att det lokalt fanns ganska mycket röd skogslilja även längs Höga åsen, betydligt längre in från kusten. Höga åsen stack ut som en häftig, slingrande vandring bland ställvis mycket gamla och knotiga tallar längs dynkammen, med branta sluttningar på sidorna. En stor förekomst med ryl upptäcktes också här. Längs kanten av Höga åsen, vid Sälbo lövskog varnade mindre flugsnappare och lundsångare unisont. Möjligen skulle det kunna finnas röd skogslilja även på mindre ”åspartier” (inlandssanddyner) vid Ryssdalen och nordväst om Sälbo lövskog samt på randdynen längs Västra Sidan.

Utbredningen av ryl *Chimaphila umbellata* på Gotska Sandön 2019 enligt de floraväktarlokalerna som har skapats. Cirkelnas storlek återspeglar antalet plantor resp. skott inom varje lokal.

Foto: Sebastian Sundberg.

Några av förekomsterna av ryl, med ca 2500 och 2000 skott, tillhör de större i landet men framför allt de vidsträckta förekomsterna över ön är imponerande. Bestånden av tofsäxing kring Arnagrop i nordost (matchas av Gårdby Sandhed, Öland med 13 000 tuvor 2015) och luddvedel kring Hamnudden i sydväst tillhör också de största i landet (två östgötska lokaler är större). Vi återbesökte inte samtliga dellokaler för klittviol *Viola tricolor* ssp. *curtisii*, men med tanke på lägrets 196 inräknade plantor tillsammans med de 140 som tidigare har räknats på ej återbesökta dellokaler så bör det finnas uppskattningsvis 350–400 plantor längs Västra sidan vilket i så fall skulle innebära en av landets två största lokaler (tillsammans med Gårdby Sandhed på Öland där 350 exemplar räknades 2014). Vi gjorde ingen räkning av martorn *Eryngium maritimum*, som här har landets i särklass rikaste förekomster, då dessa räknades noga för tio år sedan till 9 355 exemplar (varav ca 6 600 [70%] av landets 9 500 reproduktiva plantor). Några nya dellokaler hittade vi dock. Tofsäxing kan ha förts till ön i samband med sandbindningsåtgärder kring förra sekelskiftet, medan den första martornsplantan noterades i Franska bukten i sydost så sent som 1945 (Ingmansson & Petersson 2006).

Nya fynd

Vi gjorde även fynd av några nya taxa för ön: backfryle *Luzula divulgate*, samt de två orkidéerna tallknipprot *Epipactis helleborine* ssp. *orbicularis* (underart av skogs-

Hybridskogslilja *Cephalanthera longifolia* × *rubra* avslöjar sig, utöver den ljusrosa färgen, genom korta stödblad och en trubbig underläpp. Foto: Jan Andersson.

Ljusrosa form av röd skogslilja *Cephalanthera rubra* som, till skillnad från hybrid-skogslilja, har långa stödblad och en spetsig underläpp. Foto: Gun Ingmansson.

knipprot) och kal knipprot (underarten sandknipprot *Epipactis phyllanthos* ssp. *arenaria*). Dessutom noterades hybriden purpurknipprot × skogsknipprot *Epipactis atrorubens* × *helleborine* samt helgröna exemplar av purpurknipprot *Epipactis atrorubens* för första gången här (samtliga orkidéer bestämda/”godkända” från foton av Sven Birkedal). En planta av backfryle examinerades av Ulla-Britt Andersson från Arnagrop i nordost men det förekom ”ängsfrylen” längs stora delar av den torra Höga åsen vilka med hög sannolikhet är denna art. Småsnärjmåra *Galium spurium* ssp. *vaillantii*, senast noterad år 1921 i Fyrbyn, återfanns vid soptippen i Fyrbyn. Även de mycket högvuxna (upp till 80 cm höga), bredbladiga och senblommande fältsipporna *Pulsatilla pratensis* var uppseendeväckande – vissa blommade fortfarande under den sista juniveckan – kan de utgöra ett separat taxon? Nästa gång ett liknande besök görs så bör tillstånd sökas för att kunna samla in beläggsexemplar av dessa arter till något av våra offentliga herbarier.

Röd skogslilja – Gotska Sandöns botaniska symbolart?!

Trots alla fina miljöer och spännande arter så var det främsta intrycket mängderna med blommande ”rödsysslor” (alltså röda skogsliljor) – vi utnämner härmed inofficiellt denna art som symbolväxt för ön. Antalen bör vara de högsta i norra Europa. Antalet på fastlandet i Sverige begränsar sig till ca 500 plantor (Sundberg 2017), en summa

Sandknipprot *Epipactis phyllanthos* ssp. *arenaria*, Vinbukten, Gotska Sandön.
Foto: Sebastian Sundberg.

Tallknipprot *Epipactis helleborine* ssp. *orbicularis*, Norra sidan, Gotska Sandön. Denna underart av skogsknipprot kännetecknas bland annat av sitt trubbiga basalblad. Foto: Sebastian Sundberg.

som var och en av oss deltagare såg nästan dagligen, och på ”fastlands-Gotland” finns omkring 10 000–15 000 st (räkningar har gjorts bara på ett mindre antal lokaler). Matias Iwarsson, som har hållit en botanikkurs på Sandön varje år en vecka efter midsommar under 27 år, menade att detta år var ganska normalt medan föregående sommar (2018) var ett toppår för blommande röda skogsliljor liksom för hybridskogsliljor.

En pärla i behov av åtgärder

Gotska Sandön är en fantastisk nationalpark men det finns en hel del att göra för att önska bibehålla och återerövra sina kvaliteter som en representant för unik, ursprunglig svensk natur. Det mest slående är att det i nordväst, innanför Bredsands udde, under 1900-talets första hälft planterades stora mängder tall, bland annat den främmande fransk bergtall *Pinus mugo* ssp. *uncinata* och banksianatall *P. banksiana*, för att skydda fyrbyn mot sandflykt. Detta innebär att den naturliga sanddynsdynamiken har begränsats rejält här. Även längs kanterna på övriga delar av ön ses en kraftig igenväxning av tidigare öppna marker och skogarna har blivit tätare. Detta är delvis en effekt av upphörd skoglig branddynamik, vilken missgynnar det stora antalet sällsynta insekter här som är knutna till gammal, exponerad och brandskadad tall. Längs

Röd skogslilja *Cephalanthera rubra* i typisk växtmiljö vid Beckrevskullen i norr.
Foto: Sebastian Sundberg.

stränderna, främst i Franska bukten i sydost samt stränderna i öster och nordost till Norra sidan närmare Fyrbyn, håller stora snår av vresros *Rosa rugosa* på att ta över. Andra främmande invasiva arter som man bör utrota, innan de sprider sig ännu mer, är spärroxbär *Cotoneaster divaricatus* (som nu håller på att invadera stora delar av Gotlands och Ölands kalkhällmarker), armeniskt björnbär *Rubus armeniacus*, samt kanadabinka *Conyza canadensis* och de fetbladsväxter som introducerades när man anlade ett *Sedum*-tak på en jordkällare i Fyrbyn 2006 eller 2007. Det finns sedan 2018 en ny skötselplan för nationalparken där dessa åtgärdsbehov belyses. Vi får hoppas att finansiering finns för att genomföra dessa, i flera fall mycket omfattande åtgärder, så att denna Östersjöns pärla kan skimra ännu mer i framtiden.

Tack till alla deltagare och arrangörer för genomförandet av lägret; Mattias Iwarsson för information och tips om växtplatser; Ulla-Britt Andersson, Margareta Edqvist, Gun Ingmansson och Jörgen Petersson för kommentarer på manuset; Alfred Buchholz för förmedlande av information om röd skogslilja i Tyskland och Schweiz; länsstyrelsen i Gotlands län och Naturvårdsverket som bekostade båtresan, boendet och biltransporterna på ön, förvaltarna som, trots tajt schema, skjutsade oss med bil till och från öns avlägsnare delar så att vi skulle hinna och orka inventera så mycket som möjligt, och till vädrets makter att det var så lagom svalt och uppehåll under vår vistelse.

Art	Antal ex (fertila)	Antal flora- väktarlokal (antal separata fynd/koordinater i Artportalen)	Uppskattat totalantal i Sverige	Rödliste- kategori 2015
Röd skogslilja	34 840 (28 925 fertila)	61 (1 008)	50 000 (40 000 fertila)	VU
Ryl	8134	28 (91)	150 000	EN
Tofsäxing	13 700 (2 330 fertila)	7 (136)	100 000 (30 000 fertila)	VU
Luddvedel	568	2	2 500	EN
Klittviol	186 (+140 ex som ej återbesöktes)	3	1 500	VU
Toppjungfrulin	4	2	50 000	VU
Näbbtrampört	1	1	500	EN
Kal knipprot (Sandknipprot)	1	1	1 500	VU
Slåtterfibbla	34	12	1000 000	VU
Timjansnyltrot	9	1	5 000	NT

Antal av de olika floraväktararterna på Gotska Sandön 26-30 juni 2019, och deras rödlistekategori enligt den senaste svenska rödlistan (ArtDatabanken 2015).

Fakta om röd skogslilja

Röd skogslilja är en av tre svenska arter i släktet *Cephalanthera*, där vit skogslilja *C. longifolia* är den minst sällsynta i landet medan stor skogslilja *C. damasonium* endast finns på ett fåtal lokaler på Gotland. Släktet omfattar totalt ca 20 accepterade arter (<http://www.theplantlist.org/tpl1.1/search?q=Cephalanthera>) där, utöver de tre svenska arterna, fem arter förekommer i sydöstra Europa, en i Nordamerika och resten i Asien (inklusive flera av de europeiska).

Röd skogslilja förekommer i en stor del av Europa, från England i väster till Ryssland i öster, i Marocko och sydvästra Asien (Hultén & Fries 1986). Arten bedöms vara Livskraftig (LC) i Europa enligt IUCN (2011; <https://www.iucnredlist.org/species/176009/7170277>) trots att den misstänks minska, att flera populationer har försvunnit och att populationen bedöms vara kraftigt fragmenterad. I Europa är arten sällsynt i många länder och är rödlistad som Akut hotad (CR) i Finland, Polen och Storbritannien; Starkt hotad (EN) i Danmark, Norge, Tjeckien och Portugal; Sårbar (VU) i Estland, Vitryssland, Luxemburg och Cypern; samt Nära hotad (NT) i Slovakien och Kroatien. I länderna kring Alperna verkar arten vara välspriidd, med miljontals exemplar, även om den sällan är talrik på enskilda växtlokaler. Så i Frankrike, Italien, Schweiz, Tyskland, Ungern, Österrike och Grekland bedöms röd skogslilja vara Livskraftig (LC). I några länder har IUCN:s kriterier och kategorier inte tillämpats fullt ut, så jämförelsen haltar en aning.

Röd skogslilja *Cephalanthera rubra* längs Höga åsen. Foto: Sebastian Sundberg.

Klockorna vid Gammelgarn kyrka

HJALMAR CRONEBORG (Text och foto)

Nässelklocka *Campanula trachelium* vid Gammelgarn kyrka.

Ungefär vid midsommartid börjar blåkklockorna att öppna sig. Om man då befinner sig vid kyrkan i Gammelgarn och lite sakta och försiktigt rör sig norrut, i riktning mot Katthammarsvik, då kan man nästan höra hur de slår ut, den ena efter den andra.

Först ut är stor blåkklocka *Campanula persicifolia*. En vanlig art i Götaland och Svealand, och även med en del spridda växtplatser norrut längs kusten, i Storsjöbygden och ända upp till Gällivare och Kiruna. Med sina stora öppna klockor bjuder den in till fägnad och glädje. Inte minst för de små blomsovarbina *Chelostoma* spp.: hanarna har för vana att tälta inne i klockorna.

Sedan följer de andra: alldeles jämte kyrkan, vid den före detta skolan, står hjärtklockan *Campanula alliariifolia*. Det är en art som egentligen hör hemma i Kaukasus, och som har förts in till Sverige, sannolikt under 1800-talet. Idag är den känd från ett tiotal platser i landet, från Skåne upp till Mälardalen. Ett par av dem återfinns på Gotland: här vid kyrkan, och på någon plats till, längre söderut på ön. Med sina stora

Hjärtklocka *C. alliariifolia*.

Hässlklocka *C. latifolia*.

runda blad och vita klockor, är den verkligen en annorlunda representant för släktet blåklockor *Campanula* i Sverige.

Strax intill växer hässleklocka *Campanula latifolia*. Om än inte lika vanlig som stor blåklocka, så är den i alla fall spridd i större delen av landet. Även den huvudsakligen i södra Sverige, och med en del norrländska förekomster upp till Luleå och Arjeplog. Också på Öland växer den på ett antal platser, men på Gotland underligt nog bara här vid Gammelgarn kyrka och några andra ställen, alla förvildade. Med sina stora klockor, breda blad och lite oregelbundet rundade stjälk är även den något alldeles eget.

På vägens västra sida öppnar sig Sandänget, en mark som än idag sköts på traditionellt vis, med fagning och slåtter. Här stöter man snart på hässleklockans nära släkting nässelklocka *Campanula trachelium*. Ett väl valt namn: både bladen och den utpräglad kantiga stjälken minner verkligen om brännässlan. Liksom de andra stora blåklockorna är den utbredd i Götaland och Svealand. I Norrland är den bara känd från några få platser, mest längs kusten.

I diken och vägkanter som dessa saknas förstås inte knölklocka *Campanula rapunculoides*. Den är lika vacker som de andra, med sina ensidigt formade klasar, och karakteristiskt bakåtböjda foderblad. Ändå har den lite dåligt rykte, eftersom den med rejäla jordstammar har en förmåga att dyka upp i trädgårdar, emellanåt lite väl framgångsrikt. Ett ogräs, helt enkelt. Utbredningen i landet följer samma mönster: vanlig i södra Sverige, lite spridda förekomster i norr, upp till Gällivare ungefär.

Hjärtklocka *C. alliariifolia* vid f.d. skolan i Gammelgarn.

Knölklocka *C. rapunculoides*.

Att vandra längs de här vägkanterna i midsommartid är en blomsterfröjd. Ytterligare en bit på väg är marken lite mer karg, örtrikedomen ökar, och här dyker så slutligen liten blåklocka *Cam-*

panula rotundifolia upp, bland torrängsväxterna. Den är faktiskt vår mest spridda blåklocka, väl utbredd i hela landet. Ända upp i fjällvärlden kan den trivas, eller åtminstone överleva. I södra Sverige har denna gracila lilla skönhet tyvärr missgynnats starkt av jordbrukets omvandling. Nästan alla de välhävdade grässvålar där den kunde finna sitt livsrum är idag borta. Som så många andra växter har den trängts tillbaka, och inte sällan tvingats uppsöka alternativa hemvisten, bland annat just i vägkanter.

I Gammelgarn finns ytterligare ett par arter – eller? Olika former av toppklocka *Campanula glomerata* kan påträffas, men det är då sannolikt rymlingar från trädgårdar. Även mariaklocka *Campanula medium* kan tillfälligt ha spritt sig från någon trädgård. Liksom hjärtklockan är den en införd art, med ett ganska lågt antal spridda förekomster i södra Sverige. Mariaklockan är en sydeuropeisk art. Dessutom finns äldre fynd rapporterade av Dalarnas landskapsblomma ängsklockan *Campanula patula*, en bit söderut ned mot Sjauster fiskeläge i Gammelgarn. Kanske står den kvar någonstans? Ängsklockan är lite speciell i det att den är tvåårig, till skillnad från i stort sett alla de andra, som är fleråriga.

Så kom till Gammelgarn på östra Gotland! När helgmålsringningen ljuder från kyrkan, lyss då till klockorna, lägg ned vardagens arbete och möda, och ägna dig istället åt det du är skapt för: att njuta av och glädas åt allt levande liv runtom dig.

Liten blåklocka *C. rotundifolia*.

Stor blåklocka *C. persicifolia*.

Luddranunkel och grekvädd funna på Gotland

MATS THULIN

Luddranunkel i Ljugarn

Den 29 maj 2019 sneddade jag genom parken intill Pensionat Lövängen i Ljugarn, när jag fick ögonen på två exemplar av en mystisk smörblomma som växte på grusgången och just hade börjat blomma. Jämfört med andra gotländska arter liknade den mest knölsmörblomma, en art som vid den här tiden blommade i mängder i traktens torrängar och hållmarker, men skilde sig genom något större och ljusare gula blommor. Jag lade växten på minnet och efter några minuters googlande senare på kvällen stod det klart att det måste röra sig om luddranunkel *Ranunculus psilostachys*, en sydosteuropeisk art som hittats förvildad i några landskap i Sverige, bland annat Öland och Skåne, men några uppgifter om förekomster på Gotland kunde jag inte se.

Nästa dag återvände jag till platsen (RT90: 1674540 6360025) och nu var det ena exemplaret avbrutet och det andra nertrampat, men en insamling gjordes för att få ett belägg. Nu såg jag också att det i skuggan under ett par stora exemplar av hästkastanj och tysklönn fanns hundratals bladrossetter av luddranunkel i den kortklippta gräsmattan intill grusgången, och dessutom ytterligare ett par individer i blom eller knopp vid muren mot vägen.

Luddranunkel rapporterades första gången från Sverige av Hylander (1971, sid. 259), som nämnde den i förbigående som "*Ranunculus monspeliensis*" (en felskrivning av *R. monspeliacus*) i samband med en rapport om en förekomst av pipört *Centranthus ruber* på Öland, Vickleby, vid landsvägen N om kyrkan i utkanten av en tomt 1958. Nästa uppgift kommer från Lindberg (1983), som i

Beläggsmaterial (UPS) av luddranunkel *Ranunculus psilostachys* från Ljugarn med blommor, blad och uppsvällda rötter.

Foto: Mats Hjertson

Stockholmsfloran rapporterar *R. monspeliacus*, med det svenska namnet jättesolöga, från Ladugårdsgärdet 1980. I Ölands kärlväxtflora (Sterner 1986) finns förekomsten i Vickleby från 1958 med plus ytterligare en lokal i Torslunda 1982, nu som luddranunkel *Ranunculus psilostachys*. Jalas & Souminen (1989, sid. 149) har i kartan över *R. monspeliacus* i Atlas florae europaeae en prick i Stockholm som anger att arten är introducerad där, medan svenska förekomster saknas på kartan över *R. psilostachys*. Uotila (2001) uppger i Flora Nordica luddranunkel (som *R. psilostachys*) från Skåne, Öland, Småland och Uppland, samt från flera lokaler i Danmark. Dessutom finns *R. monspeliacus* med som en "rare casual" från en lokal i Finland. Västergötlands flora (Bertilsson m. fl. 2002) rapporterar luddranunkel från Göteborg, Askim, där den varit sedd sedan 1960-talet. I Småland (Edqvist & Karlsson 2007) hittades arten först i Torsås 1983, men flera lokaler tillkom sedan i södra Kalmar län. Lindbergs lokal från Stockholmsfloran är den enda som redovisas i Upplands flora (Jonsell 2010), men nu som *R. psilostachys*. En fin illustration av luddranunkel publicerades av Mossberg & Stenberg (2003). I Artportalen finns idag (2 oktober 2019) totalt 236 observationer av luddranunkel från Öland, 12 från Skåne, 9 från Småland, 6 från Uppland och 1 från Västergötland, men däremot ingen från Gotland, och arten nämns inte heller i Gotlands flora (Johansson, Petersson & Ingmansson 2016).

Luddranunkel skiljer sig markant från knölsmörlblomma, förutom vad som nämndes inledningsvis, också till exempel genom att ha ett knippe av spolförmigt uppsvällda rötter under jord och en blomma som med tiden får en tydligt förlängd och cylindrisk pistillsamling. Bland inhemska nordiska arter är den närmast släkt med ullranunkel *Ranunculus illyricus* på Öland, också den med delvis uppsvällda rötter och långsträckt pistillsamling, men med betydligt smalare bladflikar. Uotila (2001) påpekar att taxonomin när det gäller den sydosteuropiska *R. psilostachys* och den sydvästeuropeiska *R. monspeliacus* (en linneansk art) är oklar och att identifieringen av det nordiska materialet som *R. psilostachys* är preliminär. Han nämner också att trädgårdsformen av arten är pollensteril och inte sätter frö, vilket kan tyda på att den uppkommit genom hybridisering. Detta innebär att arten enbart tycks ha vegetativ förökning i Norden.

Grekvädd *Knautia macedonica* från jordhögen i Östergarn, med unga frukter och någon enstaka mörkröd blomma kvar.

Foto: Mats Thulin

Pensionat Lövängen är från 1920-talet och någon gång under dess historia har förmodligen luddranunkeln tagits in som prydnadsväxt. Uppenbarligen klipps exemplaren i parkens gräsmattor sedan länge grundligt ner varje sommar, och enbart de

fåtal individ som spritts till grusgången och andra öppna ytor i närheten har en möjlighet att blomma.

Grekvädd och andra växter på jordhög i Östergarn

Den 13 september 2019 passerade jag en jordhög med rik växtlighet ovanför kalkugnen vid Östergarnsbergets nordsida (RT90: 1682356 6370650). Den hade nyligen lagts upp i samband med grävningar för nya vattenledningar för avsaltat havsvatten från anläggningen i Herrvik. Där fanns en mängd både vanliga och ovanliga ruderväxter och trädgårdsflyktingar, de flesta möjliga att identifiera även så här sent på sommaren.

Följande arter antecknades i en säkert långt ifrån komplett lista: bågarnattskatta *Solanum physalifolium* var. *nitidibaccatum* och vanlig nattskatta *S. nigrum* ssp. *nigrum*, grekvädd *Knautia macedonica*, gråbo *Artemisia vulgaris*, gul sötväppling *Melilotus officinalis* och stor sötväppling *M. altissimus*, gulreseda *Reseda lutea* och färgreseda *R. luteola*, hjärtstilla *Leonurus cardiaca*, järnört *Verbena officinalis*, kantnepeta *Nepeta ×faassenii* och kattmynta *N. cataria*, opievallmo *Papaver somniferum*, pensé *Viola ×wittrockiana*, persilja *Petroselinum crispum*, sandsenap *Diplotaxis tenuifolia*, småsporre *Chaenorhinum minus*, spikklubba *Datura stramonium*, stenfrö *Lithospermum officinale*, stillfrö *Descurainia sophia*, strandskräppa *Rumex maritimus*, svinmålla *Chenopodium album*, taggsallat *Lactuca serriola*, vägmålla *Atriplex patula* och åkersenap *Sinapis arvensis*.

Några av de här växterna visste eller anade jag var sällsynta på Gotland, till ex-

Jordhögen i Östergarn, med färgreseda *Reseda luteola* som den mest framträdande arten vid besöket den 13 september 2019.

Foto: Mats Thulin

empel bägarnattskatta, järnört och kattmynta, så flera fotograferades och belägg togs av några av dem. En kontroll på Artportalen ett par veckor senare visade att jag inte varit den ende som uppmärksammat den här jordhögen under sommaren. Den hade besökts också av Torbjörn Tyler (8 juli) och Dennis Nyström och Johan Törnvall (30 juli), som redan rapporterat in de flesta av arterna jag såg, t ex just bägarnattskatta, järnört och kattmynta, plus också en del andra. Av de uppräknade arterna i min lista är hjärtstilla rödlistad som Sårbar (VU), stenfrö som Nära hotad (NT), och kattmynta som Starkt hotad (EN) och fridlyst (ArtDatabanken 2015).

Stenfrö *Lithospermum officinale* från jordhögen i Östergarn. Foto: Mats Thulin

En av växterna som inte rapporterats av de tidigare besökarna av jordhögen var grekvädd, och vid en kontroll i Gotlands flora och i Artportalen så tycks den inte tidigare ha observerats som förvildad på ön, trots att arten, som hör hemma i Sydosteuropa, ganska ofta odlas som prydnadsväxt. Lyckligtvis tog jag både belägg och fotografi av grekvädden, som var överblommad och inte i något vidare skick.

Man undrar förstas var jorden till den här ganska exklusiva jordhögen har kommit ifrån. Jörgen Petersson har frågat Region Gotland om saken och huvudsakligen ska det vara tidigare uppgrävd jord från samma plats som använts, plus en del utsorterad matjord från Östergarnslandet. Det blir intressant att se vad som kommer att växa där nästa sommar.

Tack till Mats Hjertson för fotografi av beläggsmaterial i UPS.

Litteratur:

- ArtDatabanken 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. – ArtDatabanken SLU, Uppsala.
 Bertilsson, A. m. fl. 2002. *Västergötlands flora*. – SBF-förlag, Uppsala.
 Edqvist, M. & Karlsson, T. (red.) 2007. *Smålands flora*. – SBF-förlag, Uppsala.
 Hylander, N. 1971. *Prima loca plantarum vascularium Sueciae*. – *Svensk Bot. Tidskr.* 64 (supplement).
 Jalas, J. & Souminien, J. (red.) 1989. *Atlas florae europaeae* 8. – Helsinki.
 Johansson, B. G., Petersson, J. & Ingman, G. 2016. *Gotlands flora*, band 2. – SBF-förlag, Uppsala.
 Jonsell, L. (red.) 2010. *Upplands flora*. – SBF-förlag, Uppsala.
 Lindberg, P. S. 1983. *Stockholmsfloran*. – Norstedt & Söners förlag, Stockholm.
 Mossberg, B. & Stenberg, L. 2003. *Den nya nordiska floran*. – Wahlström & Widstrand.
 Sterner, R. †, bearbetad och utgiven av Lundqvist, Å. 1986. *Ölands kärlväxtflora*. – Lund.
 Uotila, P. 2001. *Ranunculus psilostachys*. I: Jonsell, B. (red.), *Flora Nordica* 2. – Stockholm.

Exkursionsrapporter 2019

Exkursion till Stånga samhälle lördag 27 april

Ett tjugotal medlemmar mötte upp vid Stånga kyrka för årets första exkursion. På programmet stod vårväxter, varav en del redan var överblommade på grund av den tidiga våren. Exkursionsledarna, Caroline Edelstam och undertecknad, hälsade gruppen välkommen vid den södra ingången till kyrkogården. Efter fjolårets torka hade främst ettåriga växter ett rekordår tidigt 2019. Den långvariga torkan hade skapat luckor i grässvålen, där frön kunde gro. Kanske aktiverades också fröreserven när förhållandena blev så gynnsamma.

Rödplästern *Lamium purpureum* som denna vår var allestädes förekommande växte på utsidan av muren och strax intill hade släktingen mjukplister *L. amplexicaule* just börjat sin blomning. I gräsmattan inne på kyrkogården hittades fyra tidiga veronikor, nämligen murgrönsveronika *Veronica hederifolia*, trädgårdsveronika *V. persica*, fältveronika *V. arvensis* och glansveronika *V. polita*. De två förra med nedliggande växtsätt hade blommat sedan länge, de två senare med upprätt växtsätt hade just kommit igång med blomningen. Vid grindstolpen stod ett bestånd med våtarv *Stellaria media*, ett allestädes närvarande ogräs med rent grön färgnyans och små vita blommor. På andra sidan gången upp mot kyrkan fanns den betydligt mer ljusgröna släktingen blekarv *S. pallida*. Den saknar dessutom oftast kronblad. Till skillnad från våtarv, som blommor året runt om temperaturen tillåter, har blekarv sin blomning en kort tid på våren varefter den helt försvinner. Just i år sågs den i blekgröna bestånd och ibland i utbredda mattor överallt på gräsmattor och i betad gräsmark. Förmodligen är den ”vanliga” år förbisedd. Även nävorna hade ett bra år och skatnäva *Erodium cicutarium* och mjuknäva *Geranium molle* fanns det gott om i gräsmattan.

Dvärgvårlök *Gagea minima* med sina smala blad och smala spetsiga blomblad stod

Närstudie av klibbveronika *Veronica triphyllos* på Stånga kyrkogård. Foto: Marita Westerlind

i talrika ruggar i gräsmattorna på kyrkogården. En av dagens målarter, luddvårlök *G. villosa*, blommade fortfarande i skuggan invid kyrkväggen. Överblommade plantor fanns spridda på kyrkogården. ”Vanlig” vårlök *G. lutea* var också överblommad och vi hittade den bara på den nya kyrkogården norr om vägen. Däremot kunde vi inte återfinna ängsvårlök *G. pratensis*, som tidigare rapporterats i området. Vid nordöstra muren växte bestånd av aftonstjärna *Ornithogalum nutans*, ytterligare en växt med ett bra år. Vid en jordplätt i gräsmattan hittade några observanta deltagare två exemplar av den sällsynta klibbveronikan *Veronica triphyllos* med stora djupblå blommor.

På nya kyrkogården växte smånunneört *Corydalis intermedia*, men alla plantor var överblommade. I varm jord längst norrut hittades småvuxna exemplar av backförgätmigej *Myosotis ramosissima*, vårarv *Cerastium semidecandrum* och vårvicker *Vicia lathyroides*. Nagelörten *Draba verna* var redan i frukt. Vi återvände nu mot vår matsäck, som intogs i fint vårväder.

Mätta och belåtna vandrade vi längs körvägen väster om skolan ned mot Stangmalmen. Här såg vi än mer aftonstjärna samt en annan lökväxt med ett bra år, nämligen vildtulpan *Tulipa sylvestris* med sina gracila gula blombblad. Kaipar, dvs. skogslök *Allium scorodoprasum*, plockades frenetiskt av några deltagare för en värmande löksoppa. Backlök *A. oleraceum* och sandlök *A. vineale*, som också växte i vägkanten, är inte lika användbara till matlagning. Vårskärvfrö *Microthlaspi perfoliatum* växte i vägkanterna och lomme *Capsella bursa-pastoris* dominerade i den närbelägna åkern. En pärlhyacint *Muscari* vållade bestämningsbekymmer. Häggen *Prunus padus* i fuktmarken söder om kyrkan var bara i knopp. På sandheden vid Stangmalmen hade torkan redan satt in. Troligtvis fanns det en del kalk i sanden eftersom vi hittade sandmaskrosor *Taraxacum* sect. *Erythrosperma* grusbräcka *Saxifraga tridactylites*, småfingerört *Potentilla verna* och fältsippa *Pulsatilla pratensis*. Här avslutades vårexkursionen.

Jörgen Petersson

Exkursion till Danbo naturreservat söndag 19 maj

För dagens exkursion möttes ett tjugotal deltagare upp vid Gammelgarn kyrka. Över kastalen och kyrkan flög ett par nyanlända tornseglare. Efter en kort genomgång av planen för dagen åkte vi gemensamt ner mot Sjaustru fiskeläge som ligger söder om exkursionsmålet, Danbo naturreservat. Inom reservatet finns en stor variationsrikedom av natur, allt från sandstränder, alvarmarker, dynamråden till kalkbarrskogar. Vi vandrande norrut från Sjaustru längs vandringsleden upp mot Grynge. I början på vandringen slingrar sig stigen fram över magra marker, alvarmark där kalkhällen bitvis går i dagen.

Nära parkeringen växte bl.a. axveronika *Veronica spicata*, fältmalört *Artemisia campestris*, ljus solvända *Helianthemum nummularium* ssp. *nummula-*

rium, fältsippa *Pulsatilla pratensis* och backförgätmigej *Myosotis ramosissima*. På flera enbuskar växte hagtornsrost *Gymnosporangium clavariiforme* som värdväxlar mellan hagtornar *Crataegus* spp. och en *Juniperus communis*. Ovanligt rika angrepp i år på enbuskar, en trolig orsak kan vara fjolårets torka. Något ytterligare som vittnade om fjolårets torka var avdöendet av mjölon *Arctostaphylos uva-ursi*, där flera äldre mattbildande kloner dött på hållmarkerna i området. Kort därefter viker stigen av ner mot havet och här finns en mindre sandstrand som utgör en känd växtplats för martorn *Eryngium maritimum*. Några små plantor var på väg upp ur sanden och i närområdet fanns även strandkål *Crambe maritima*. Här fick vi även bevittna början på den tistelfjärilsinvasion som vi fick uppleva i år, med enstaka individer sittandes i sanden. I närområdet blommade också några exemplar av grusviva *Androsace septentrionalis*.

För den skarpsynte hittades ett område längre norrut där det växte gotlandssolvända *Fumana procumbens* i stigkanten, en dvärgbuske med strödda och barrlika blad som blommar tidigt på morgonen och där kronbladen sedan faller av. De enskilda plantorna kan sannolikt bli mycket gamla. Nära dessa hade också några plantor av bergskrabba *Globularia vulgaris* börjat blomma med lila blommor. Den förekommer på alvarmark på Öland och Gotland.

När vi kom fram till von Rosens stuga öppnade markerna upp sig och sandunderlaget blev mer påtagligt. Norrut härifrån finns ett sanddynsområde som historiskt varit helt öppet utan vegetation, men där lavar och mossor nu brett ut sig över dynheden. Vid stugan valde vi att äta den medhavda matsäcken.

På tillbakavägen vandrade vi igenom en kalkbarrskog med långvarig skoglig kon-

Två av Danbos rariteter, gotlandsranunkel *Ranunculus ophioglossifolius* t.v. och mjältbräken *Asplenium ceterach* t.h. Foto: Marita Westerlind

tinuitet och med mycket död ved i olika nedbrytningsstadier. Längs stigen hittades två arter av jordstjärnor kring en myrstack, kragjordstjärna *Gastrum michelianum* och mörk jordstjärna *G. coronatum*, den senare finns det inte så många fynd av på Gotland. När vi mellan stock och sten letat oss igenom skogen öppnade markerna upp sig igen. I ett område med mindre raukformationer och vittrade kalkstensblock fanns rika förekomster med glansnäva *Geranium lucidum*. Vid rekognoseringen hittades här också en stensöta *Polypodium* spp. som mikroskopoperades för att säkert kunna utesluta dansk stensöta *P. interjectum*.

Glansnäva *Geranium lucidum*.

Foto: Marita Westerlind

som bl.a. förekommer på Öland i liknande marker. I mikroskopet visade det sig dock vara vanlig stensöta *Polypodium vulgare*. Här växte även murruta *Asplenium ruta-muraria* och kalksvartbräken *A. trichomanes* ssp. *quadrivalens*. Från parkeringen och västerut finns ett sandigt område som vi stannade till på vägen tillbaka mot Sjaustru. Vid rekognoseringen hittades här en planta av sandtimotej *Phleum arenaarium* som visade sig vara avbetad när vi återvände till bilarna efter att ha gått rundan. Omfattande kaningräv i området vittnade om vem som varit framme och betat av den ensamma plantan. Även här växte flera plantor av grusviva i den blottade sanden. Under exkursionen sågs även de mycket sällsynta arterna gotlandsranunkel *Ranunculus ophioglossifolius* och mjältbräken *Asplenium ceterach* som vardera förekommer på tre växtplatser på Gotland och i Norden. De tillhör våra mest hotade och känsliga arter och är därigenom skyddsklassade, vilket är anledningen till att inte arternas exakta växtplats röjs.

Dennis Nyström

Färö söndag 2 juni

Planen för dagen var att leta upp låsbräkenväxter och lummerväxter på Färö men under rekognoseringen någon dag innan lyckades vi inte hitta en enda spännande lummer. Vi visste exakt var mellanlummern på Ulla Hau växte men trots krypande kunde vi inte hitta minsta lilla skott. Tyvärr har den nog försvunnit från lokalen och därmed har Gotland kanske förlorat en fin art. Vi kunde heller inte finna mattlummer som brukar växa på dynerna i området. Fjölårets torka kan ha varit mycket svår även för den arten.

Så på exkursionsdagen tog vi oss direkt till Norsholmen efter att ha ställt bilarna vid Bohakasandet. På den sandiga parkeringsplatsen fanns det oändliga mängder av knölgröe *Poa bulbosa*, ett rödbrunt gräs som är vivipart, alltså kan föröka sig genom att bilda småplantor i axet. Innan vi passerade stättan kunde vi närstudera en avarönn

Sorbus teodori i blom. När blickarna svepte ut över det välbetade området konstaterade vi att åtskilliga enar stod torra och bruna efter förra sommarens hetta och torka.

Under tiden 15 mars till 15 juli måste man hålla sig till de vägar som finns på Norsholmen eftersom halvön är fågelskyddsområde så vi hade noga letat fram och markerat de arter som vi ville och kunde visa för deltagarna. Några passerande vandrare trodde då att vi hade tappat kontaktlinserna eftersom vi metodiskt kröp fram längs vägen med näsorna så nära backen det bara gick. För första gången under en förenings-exkursion presenterades dvärglåsbräken *Botrychium simplex*, här på sin enda kända gotländska lokal. Det finns färre än tio lokaler i landet och flera av dem hade inga dvärglåsbräken framme i år. Den pyttelilla bladskivan är fäst nära basen på plantan och hela växten sträcker sig till en höjd av ett par centimeter. Under rekognoseringen räknade vi samtliga och kom fram till 569 plantor, troligen i underkant eftersom vi bara kunde krypa längs vägen! Ett exemplar liknade dessutom pysslinglåsbräken *B. tenebrosum*, då bladskivan bland annat satt högre upp på stjälken. I samma område kunde även släktingen höstlåsbräken *B. multifidum* ses, även den arten mycket sällsynt. Vi kunde visa på åtskilliga plantor med mörkgröna övervintrande blad och även några med sporsamlingar. De hade en förkärlek för att växa inne i tuvor av stagg, vilket gjorde dem ännu mer svårupptäckta. En bit bort fanns den tredje (eller fjärde?) låsbräkenarten, månlåsbräken *B. lunaria*. Den är klart vanligast i den här gruppen även om den också minskar i landet. Ormtunga *Ophioglossum vulgatum* är också den en liten låsbräkenväxt som står fuktigare och vi såg åtskilliga på Norsholmen.

Matsäcken åts sedan vid Sjöräddningsmuseet och de allra flesta var nog nöjda med dagen. Några ville ännu tänja lite på upplevelserna så då blev det ett besök vid Klintängarna. Där fick vi se allt från toppjungfrulin *Polygala comosa* och mjukhårig

Peter Ståhl letar och markerar ut dvärglåsbräken.
Foto: Gun Ingmansson

Dvärglåsbräken *Botrychium simplex*.
Foto: Marita Westerlind

kvastfibbla *Pilosella cymosa* var. *pubescens* till ängshök och kungsörn. Utsikten över Limmorträsk imponerade på många. Vi hann också njuta av den överdådiga blomningen av alvargräslök *Allium schoenoprasum* var. *alvarense* vid vägen ut mot Hammars.

Gun Ingmansson

De Vilda Blommornas Dag - Hejdeby hållar söndag 16 juni

Hejdeby hållar bjöd 30 deltagare på ett vackert väder med lite beslöjad sol. Blomningen på hållmarken var så fantastiskt fin och riklig att det var svårt att ta in allting. Blåelden *Echium vulgare* stod tätt närmast landsvägen och väl inne på hållmarken kunde vi konstatera att även alla nävor hade ett mycket bra år. Vi kunde jämföra stinknäva, blodnäva, duvnäva och sparvnäva (*Geranium robertianum*, *G. sanguineum*, *G. columbinum*, *G. pusillum*). Gotlandssolvändan *Fumana procumbens* hade precis börjat sin blomning och vi kunde jämföra den med ljus solvända *Helianthemum nummularium* ssp. *nummularium*, som ju är mycket vanligare. Kalknarv *Arenaria gothica*, ännu en gotländsk specialitet på sådana här marker, blommade också rikligt. Några bergskrabbor *Globularia vulgaris* stod ännu i blom men vi kunde också konstatera att den arten verkligen för illa under förra årets torrsommar. Åtskilliga plantor var stendöda. Även fårsvingel *Festuca ovina* och grusslok *Melica ciliata* hade drabbats och stod bara där som grå torra tuvor, liksom mjölon *Arctostaphylos uva-ursi* som nu mest liknade färg-

Kalknarv *Arenaria gothica*.
Foto: Jörgen Petersson

Drakblomma *Dracocephalum ruyschiana*.
Foto: Jörgen Petersson

lösa torra mattor. Vi lade märke till några vissna Sankt Pers nycklar *Orchis mascula* och faktiskt också ett flugblomster *Ophrys insectifera*, som växte ovanligt torrt på hällmarken. Blommande färgmåra *Asperula tinctoria* och axveronika *Veronica spicata* beundrades, liksom blåklockesläktingen blåmunkar *Jasione montana* som inte är så vanlig på Gotland. Vid ett f.d. värn ute på hällarna noterades enstaka plantor av gotländsk haverrot *Tragopogon crocifolius*, åtminstone för dagen redan överblommad.

Vi flyttade oss sedan lite närmare Visby för att besöka Gotlands enda lokal för den sällsynta drakblomman *Dracocephalum ruyschiana*. Där, runt några enbuskar, stod denna blåblommiga skönhet. Vi kunde njuta av ett trettiotal plantor i blom och ungefär lika många sterila fanns också.

Gun Ingmansson

De Vilda Blommornas Dag - Mangsarveänget i Ekeby söndag 16 juni

Några deltagare hade hastat från Hejdeby hällar för att hinna med även den här vandringsdagen denna dag men det kom även ytterligare några så vi blev 30 intresserade här också. Mangsarveänget visade sig mindre artrikt än det var för ett antal år sedan. Vegetationen var frodig och lite för tät och högvuxen för att de känsliga arterna i ett gotländskt änge ska trivas. Vi följde stigen in i ängten och kunde lista humleblomster *Geum rivale*, häckvicker *Vicia sepium* och gulvial *Lathyrus pratensis* i blom. Lundalmar *Ulmus minor*, askar *Fraxinus excelsior* och skogskornell *Cornus sanguinea* gav skugga. Längre in i ängten blommade prästkrage *Leucanthemum vulgare*, stor blåklocka *Campanula persicifolia* och backklöver *Trifolium montanum*. Korskovall *Melampyrum cristatum* har varit Mangsarveängens symbolart och vi fick också se den, fast inte i det stora antal som under tidigare år. Några gulblommiga arter, slätterfibbla *Hypochaeris maculata*, rotfibbla *H. radicata* och ältranunkel *Ranunculus flammula* noterades också. I ett fuktigare parti med ett nu uttorkat dike stod det vackra halvgräset hartmansstarr *Carex hartmanii*.

Gun Ingmansson

Exkursion till Bläse i Fleringe lördag 6 juli 2019

31 deltagare mötte upp vid hamnen i Bläse, där Karin Wågström berättade om anläggningarna och lite av deras historia. Från kalkbrytning och kalkbränning har inriktningen numera övergått till museiverksamhet och restaurang. Den smalspåriga järnvägen kör numera turister till kalkbrottet upp mot Gajsthajd.

Vi tog samma väg för att bese alvarmarken på heden. Området här består av kalkgrus och kalkflis som ett tunt lager över kalkhällen. Det blir en tuff miljö för

växterna med hård solinstrålning, torka och hög värme sommartid samt risk för frostsador vintertid, då även marken ömsom är tinad och frusen, vilket leder till rätt omfattande rörelser i översta jordlagret. Flera plantor fryser då upp och rötterna hamnar ovan marken. Vi såg nu också följderna av den extrema torkan år 2018, eftersom flera enbuskar och små tallar var döda, liksom tuvor av fårsvingel *Festuca ovina*, älväxing *Sesleria uliginosa*, grusslok *Melica ciliata* och bergskrabba *Globularia vulgaris*. Bland de mer intressanta växter vi beskådade under vandringen var salepsrot *Anacamptis pyramidalis*, kalknarv *Arenaria gothica*, såpört *Gypsophila fastigiata*, alvarglim *Silene uniflora* ssp. *petraea*, solvända *Helianthemum nummularium* och gotlandssolvända *Fumana procumbens*. Den senare var fortfarande i blom när vi hittade den, men kronbladen föll som vanligt efterhand i slutet av förmiddagen. Bland de andra växterna på alvaret kan följande nämnas: alvargräslök *Allium schoneoprasum* var. *alvarense*, liten sandlilja *Anthericum ramosum*, stor kustruta *Thalictrum minus* ssp. *minus*, harmynta *Clinopodium acinos*, backtimjan *Thymus serpyllum* och hållklofibbla *Crepis tectorum* ssp. *glabrescens*. Karin förevisade några typiska lavar såsom trind enlav *Vulpicida tubulosus*, islandslav *Cetraria islandica*, och gulvit renlav *Cladonia arbuscula*.

Norr om kalkbrottet gjorde vi ett kort stopp för att bese stor fetknopp *Sedum rupestre*, vit fetknopp *S. album* och inte minst bergjohannesört *Hypericum montanum*. Vi återvände nu till hamnområdet för lunch. När den var klar besåg vi omgivningarna, där det växte rikligt med knappstånds *Jacobaea vulgaris* ssp. *dunensis*, en inkomling till just hamnar på Gotland. Andra arter var gulreseda *Reseda lutea* och färgreseda *R. luteola*. Inåt viken österut växte på stranden ett bestånd av strandkål *Crambe maritima*.

Som avslutning for vi norrut upp på karga backar med kalkklapper, där inget borde

Blomsteriberis *Iberis amara* på strandvallarna söder om Bläse. Foto: Jörgen Petersson

kunna växa. Men här har ett mycket stort och utbrett bestånd av pipört *Centranthus ruber* etablerats genom spridning från ett torp under senare år. När växten blommar blir markerna helt röda, men nu var blomningen i stort sett över. Sista stoppet gjordes innanför en fiskebod söderut från Bläse, där de karga strandvallarna på samma sätt blivit en utmärkt växtmiljö för blomsteriberis *Iberis amara*, som nu blommade för fullt med sina vita blommor, en del med en svagt blå ton. I vägkanten växte rikligt med säfferot *Seseli libanotis*. Här tackade ledarna Karin Wågström och undertecknad för uppmärksamheten och exkursionen avslutades.

Jörgen Petersson

Linnéexkursion till Skoge i Sundre socken söndagen den 14 juli 2019

Nästan 40 deltagare mötte upp vid Naturum i Vamlingbo för transport söderut till nedfarten mot Barshageudd i Sundre. Från parkeringen norr om Jaktstugan vandrade vi mot nordost senare ost upp mot alvaret. Bland alla de växter som presenterades nära körvägen var raklost *Bromopsis erecta* och knylhavre *Arrhenatherum elatius*, två arter som är under spridning på Gotland. Mer naturliga i området är stor kust-ruta *Thalictrum minus* ssp. *minus*, vildlin *Linum catharticum*, praktbrunört *Prunella grandiflora*, backtimjan *Thymus serpyllum*, pukvete *Melampyrum pratense*, spåtistel

Piggfrö *Lappula squarrosa* på Sundrealvret. Foto: Marita Westerlind

Carlina vulgaris jordtistel *Cirsium acaule* och ängshaverrot *Tragopogon pratensis*. Då sluttningen planade ut mot det öppna alvaret studerades en av områdets sällsyntheter, nämligen stor haverrot *Tragopogon dubius*. I samma marker växte också grusslok *Melica ciliata*, stor fetknopp *Sedum rupestre*, axveronika *Veronica spicata* och harmymta *Clinopodium acinos*. Här fanns också härvor av masklav *Thamnolia vermicularis*.

Vi passerade förbi ruinen och fortsatte i den svaga sluttningen mot sydost. Här är steniga marker vinterfuktiga med uppfrysningsrörelser den kalla årstiden, vilket gör det svårt för växter att rota sig. De arter som lyckas etablera sig är då specialister och är ofta sällsynta. Först såg vi gotlandssolvända *Fumana procumbens*, där flera plantor fortfarande var i blom, men kronbladen föll samtidigt som vi studerade blommorna. I närheten stod den för Gotland endemiska växten hällklofibbla *Crepis tectorum* var. *glabrecens*. Några opportunister, som annars mest finns i åkrar, växte nu i det kala kalkgruset, nämligen rödmire *Lysimachia arvensis* och småsporre *Chaenorhinum minus*. Samma förhållande gäller områdets sällsynthet piggrö *Lappula squarrosa*, en liten förgätmigejlik växt med krokborstiga frön. Nu hade solen varmt upp markerna och en apollofjäril dansade över alvarmarkerna på jakt efter sin värdväxt vit fetknopp *Sedum album*. Nejlikväxterna kalknarv *Arenaria gothica*, alvararv *Cerastium pumilum* (överblommad), knutnarv *Sagina nodosa* och alvarglim *Silene uniflora* ssp. *petraea* fyllde upp listan från området.

Sällskapet rörde sig nu mot sydväst till de mer sandiga markerna söder om Jaktstugan. Som alltid denna sommar var jordklöver *Trifolium campestre* riklig. Andra arter i sanden var oxtunga *Anchusa officinalis* och solvända *Helianthemum nummularium*. Vi stannade till på gravhögen Kägelbacke, som uppenbarligen även hade använts som avrättningsplats. Trots kullens mörka förflutna har man en bedårande utsikt över dalen bort mot Hoburgs fyr och Hoburgen.

Närmare nedom kullen och körvägen mot Barshageudd ligger betade torrängar och fuktmarker, som slutligen nederst antar formen av en källmyr, som nu tyvärr har dikats. En hel del typiska växter finns dock fortfarande kvar bland annat kärrlilja *Tofieldia calyculata*, gräsull *Eriophorum latifolium* tätört *Pinguicula vulgaris*, kärrknipprot *Epipactis palustris*, varav några med bleka blommor, praktsporre *Gymnadenia conopsea* ssp. *densiflora* och släktingen vanlig brudsporre *G. c.* ssp. *conopsea*, med några vitblommiga plantor, klöverärt *Lotus maritimus*, kustarun *Centaurium littorale* var. *littorale*, tvåblad *Neottia ovata*, nattviol *Platanthera bifolia* och grönvit nattviol *Platanthera chlorantha*. Däremot verkar fjälltätört, som tidigare fanns i de norra delarna, nu ha försvunnit. Nederst i diket fanns ett bestånd av spikblad *Hydrocotyle vulgaris* samt sumpförgätmigej *Myosotis laxa* och ältranunkel *Ranunculus flammula*.

Vi återvände nu upp till körvägen mot Barshageudd, men gick tillbaka norrut mot Jaktstugan. Kanske var det längs denna väg som Linné med sällskap år 1741 red från udden bort mot Hoburgen. Kanske blev det en matrast med utsikt över nejden, som vi nu hade själva efter vandringen i dessa blomsterrika marker.

Exkursion till Storsund söndag 28 juli 2019

Ett tjugotal deltagare mötte upp vid kyrkan i Gothem för vidare färd österut mot sågen söder om Storsund. Först tittade vi ned i bäcken som försörjer sågen med vatten och senare själva sjön. I det grunda vattnet sågs bland annat vanlig storigelknopp *Sparganium microcarpum* och kabbleka *Caltha palustris* samt de mer flytande andmat *Lemna minor* och korsandmat *L. trisulca*. I en mer frodig barrskog just öster om bäcken växte nu överblommad blåsippa *Hepatica nobilis* och vitsippa *Anemone nemorosa* liksom skogstry *Lonicera xylosteum*, skogsnarv *Moehringia trinervia* och hässlebrodd *Milium effusum*.

Vi fortsatte körvägen österut mot den lilla parkeringen för naturreservatet Storsund. I vägkanterna fanns de flockblommiga växterna strätta *Angelica sylvestris*, vildmorot *Daucus carota* ssp. *carota*, vanlig bockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga* och sammetsbockrot *P. s. ssp. nigra*. Den senare en sällsynt, mer hårig och högvuxen underart.

Från skyltstället vid parkeringen följde vi den spångade leden i södra kanten av våtmarkerna söder om sjön Storsund. I skogskanten kändes doften av pors *Myrica gale*, där buskarna bildade en låg ridå mot skogen. Här växte också skogsnycklar *Dactylorhiza maculata* ssp. *fuchsii*. Längre ut i våtmarken, som dominerades av axag *Schoenus ferrugineus* samt dess hybrid med knappag *S. f. × S. nigricans*, såg vi kärrlilja *Tofieldia calyculata*, kärrtistel *Cirsium palustre*, sumpnycklar *Dactylorhiza majalis* ssp. *lapponica* och kärrknipprot *Epipactis palustris*. Längre ut mot sjön utbredde sig fält av trådstarr *Carex lasiocarpa*, ren knappag samt ag *Cladium mariscus*. I blötare håll nära spången stod vattenklöver *Menyanthes trifoliata* och nere i vattnet noterades de ljusgröna, plattade bladflikarna av dybläddra *Utricularia intermedia*. Något torrare

Spången över källmyren vid Storsund. Foto: Gun Ingmansson

i omgivningen hittade vi både gräsull *Eriophorum latifolium* och ängsull *E. angustifolium* liksom smalfräken *Equisetum variegatum*, näbbstarr *Carex lepidocarpa* ssp. *lepidocarpa* och vanlig brudsporre *Gymnadenia conopsea* ssp. *conopsea*. På en liten tallholme sågs på håll även några storvuxna praktsporrar *G. c.* ssp. *densiflora*. Vid agtuvor norr om spången blommade höstspira *Pedicularis palustris* ssp. *opsiantha*, en parasit på agen.

Vid en böj av spången kom vi nära några vackra källgölar, som enligt uppgift har öppet vatten även vintertid. Gungflyet runt gölarna domineras av mossor och i kanten växer gott om rödanlupet storsilesår *Drosera anglica*. En mycket tilltalande miljö. Något längre fram längs spången kommer en liten rännil från söder. I den blommade den sirliga dvärgbläddran *Utricularia minor*, som jämfört med de större arterna har mindre och ljusare gula blommor samt smalare bladflikar. I kanten stod några plantor av gulyxne *Liparis loeselii*, en växt som ursprungligen har planterats in på lokalen med uppharvade plantor från Ajkesträsk på Fårö. I samma miljö lite längre söderut finns mosstuvor med rundsilesår *Drosera rotundifolia* och i närheten blommade Jungfru Marie nycklar *Dactylorhiza maculata* ssp. *maculata*. Här noterades även överblommade rosetter av majviva *Primula farinosa* och fjälltätört *Pinguicula alpina*. En tredje art av bläddra, den vanligaste på Gotland, nämligen vattenbläddra *Utricularia vulgaris*, blommade just vid spången tillsammans med mer dvärgbläddra. Slutligen vandrade vi ut, hoppandes på tuvor i de blötaste delarna av källmyren, där brun ögontröst *Euphrasia salisburgensis* ssp. *schoenicola* just slagit ut sina blommor. Denna endemiska växt för Gotland är en parasit på de axagtuvor vari den växer.

Längre mot nordväst på spången möter vi bäcken från sågen, just där det tidigare fanns en fördämning. Bäckfåran domineras av högvuxna arter såsom sjöfräken *Equisetum fluviatile*, vanlig storigelknopp, bunkestarr *Carex elata*, plattstarr *C. disticha*,

Sökning efter brun ögontröst i källmyren vid Storsund. Foto: Gun Ingmannson

ängsruta *Thalictrum flavum*, rosendunört *Epilobium hirsutum*, kärrtörel *Euphorbia palustris*, strandlysing *Lysimachia vulgaris* och strätta. Allt omges av gråvide *Salix cinerea*. Inblandad i denna växtlighet slingrar sig vit snårvinda *Calystegia sepium* ssp. *sepium* med sina stora, lysande vita blommor. Lite lägre i växtligheten hittade vi kärrvial *Lathyrus palustris*, vattenmåra *Galium palustre*, sumpförgätmigej *Myosotis laxa*, strandklo *Lycopus europaeus* och frossört *Scutellaria galericulata*. Spången fortsätter mot fågeltornet i sydvästra kanten av Storsund. I den frodigare skogen dit växte orkidéerna skogsknipprot *Epipactis helleborine*, nästrot *Neottia nidus-avis* och tvåblad *N. ovata*. Just vid fågeltornet växte bäckmärke *Berula erecta* i bäcken.

Efter att i fågeltornet ha studerat de häckande fåglarna i sjön och då särskilt den spektakulära vita ägretthägeren vandrade vi närmaste stigen tillbaka mot sågen. Längs denna stig noterades bland annat backtimjan *Thymus serpyllum*, praktbrunört *Prunella grandiflora*, spåstisel *Carlina vulgaris* och vid själva sågen akleja *Aquilegia vulgaris*. Väl återkomna till sågen intogs medhavd matsäck på sågens stockar och under teknad exkursionsledare tackade för uppmärksamheten.

Jörgen Petersson

Varvsholm och Sandboviken söndagen den 25 augusti

Tjugotalet deltagare samlades vid kajen i Klintehamn där vi började botanisera i kanten mot hamnbassängen. I stenskravlet hade flera växter slagit rot bland annat sandlök *Allium vineale* och backlök *A. oleraceum* liksom sandsallat *Lactuca tatarica* och taggsallat *L. serriola*. På gräsmattan mot Klinteviken fanns skär kattost *Malva neglecta* och ned mot vattnet vit snårvinda *Calystegia sepium* ssp. *sepium*. Vi vandrade över gångbron mot Varvsholm, där vi i vattnet såg vindlande stjälkar av axslinga *Myriophyllum spicatum*.

Vi fortsatte norrut längs en stig öster om pensionat Varvsholm. Några odlade träd och buskar hade spritt sig i omgivningarna, nämligen skogsalm *Ulmus glabra* och vejkسل *Prunus mahaleb*. Den senare börjar bli närmast invasiv på Gotland främst ute på Stora Karlsö och norr om Visby. Andra spridda växter här var sparris *Asparagus officinalis* medan klibbal *Alnus glutinosa* förmodligen är mer naturlig. Vi passerade ängar med puktörne *Ononis spinosa* ssp. *procurrens*, krissla *Inula salicina* och ängsvädd *Succisa pratensis*. Längre fram kom vi till igenväxande gläntor med torrängsvegetation. Här växer områdets verkliga sällsynthet, nämligen strandvedel *Astragalus danicus*, på en av sina få växtplatser i Sverige. Några exemplar i frukt hittade vi bland femfingerört *Potentilla argentea*, äkta johannesört *Hypericum perforatum*, backnejlika *Dianthus deltoides* och backtrift *Armeria maritima* ssp. *elongata*. En smal stig korsar norrut en skogsdunge mot infartsvägen till pensionatet. I omgivande skog noterades ett flertal odlade och spridda buskar såsom spärroxbär *Cotoneaster divaricatus* och högvuxna plantor av rynkoxbär *Cotoneaster bullatus* samt liguster *Ligustrum vul-*

gare. Klippoxel *Sorbus rupicola* fanns också men är naturlig på Gotland.

Vi vandrade nu mot väster och sedan norrut mot de saltindränkta strandängarna mellan Sandboviken och Snäckan. Torkan under senaste tiden hade gjort att vi varken kunde hitta områdets raritet saltmålla *Halimione pedunculata* eller den sällsynta strandtriften *Armeria maritima* ssp. *maritima*. Dominerade gjorde i år saltört *Suaeda maritima*, som bredde ut sina gråaktigt röda stänglar längs markytan i alla riktningar så att de enskilda plantorna närmast täckte varandra. Vanligt förekommande var också havssälting *Triglochin maritimum*, salttåg *Juncus gerardi*, stor sötväppling *Melilotus altissimus*, gulkämpar *Plantago maritima*, gatrödtoppa *Odontites vulgaris*, baltisk strandmalört *Artemisia maritima* ssp. *humifusa* och strandaster *Tripolium pannonicum* ssp. *pannonicum*. Särskilt vanlig denna sensommar var den annars svårседda strandnålen *Bupleurum tenuissimum*, som nu hade högvuxna plantor på lite torrare, gräsrika delar av strandängen. I norra delen blev inslaget av grus och stenar större. Här växte några få plantor av glasört *Salicornia europaea* och havsnarv *Spergularia media*, arter som detta år var ovanligare än normalt. I östra delen mot Snäckan blommade i skogskanten både luddkrissla *Inula britannica* och kustarun *Centaurium littorale* var. *littorale* medan klöverärt *Lotus maritimus* och sparris var i frukt.

Återvägen mot Klintehamn gick längs vägen mot pensionatet, där vi hittade ett större område med strandvedel i vägkanten. Här växte också rynkoxbär, lundalm *Ul-*

Saltört *Suaeda maritima* på strandängarna vid Sandboviken. Foto: Marita Westerlind

mus minor och trolig hybridalm *U. ×hollandica*. Närmare pensionatet fanns planterad svarttall *Pinus nigra* med stora kottar. Exkursionen avslutades med intagande av med-havd matsäck vid borden nära fiskehamnen.

Jörgen Petersson

Lindeberget lördag 28 september

Lindeberget är ett av de senaste tillskotten av områden som skyddats som naturreservat på Gotland. Området utmärker sig bl.a. för sin rika svampflora med fynd av en mängd sällsynta svampar knutna till kalkbarrskogar med långvarig skoglig kontinuitet. Denna dag hade ett tiotal tappra deltagare mött upp vid Linde kyrka för att delta under exkursionen på Lindeberget. Från kyrkan åkte vi gemensamt upp och parkerade på Rävslätt som ligger uppe på bergets plåtå.

Under rekognoseringen dagarna innan upptäcktes nära parkeringen en fruktkropp av slöjroksvamp *Lycoperdon mammiiforme*. Som tillsammans med ett exemplar av sydlig dvärgäggsvamp *Bovista pusilla* på en mosskudde på alvarmark fick inleda exkursionen. Svamptillgången hade tidigare under hösten varit mycket mager och varierat kraftigt mellan olika lokaler beroende av mängden nederbörd som fallit.

I området mellan parkeringen vid Rävslätt och skjutbanan på bergets sydsida finns en kalkbarrskog med inslag av ek med lite tjockare jordtäckte där exkursionsdeltagarna fick samla in svamp för senare artbestämning. Undertecknad valde att rekognosera andra kryptogamer, främst mossor och lavar på magra kalkhällmarker uppe på berget under tiden. Det visade sig vara mycket framgångsrikt, då tre mycket sällsynta arter upptäcktes. Samtliga var dessutom inte kända från området innan. Efter drygt en timme sammanstrålade vi på parkeringen för att gå igenom de svampar som samlats in. Det visade sig vara som befarat relativt magert på svampfronten i förhållande till lokalens verkliga potential ett bra svampår. En utförlig artlista över de arter som hittades finns i slutet av exkursionsrapporten.

Slöjroksvamp *Lycoperdon mammiiforme*.
Foto: Dennis Nyström

Efter genomgången gjorde vi en mindre kryptogamexkursion med fokus på mossor och lavar på kalkhällmarker. Längs en körväg som slingrar sig österut över berget hittades på blottlagd sandjord en bål av stäpprosett-mossa *Riccia ciliifera*. Arten är mycket sällsynt och tyngdpunkten för artens utbredning på Gotland är strax öster om Visby. Förutom på Gotland så finns enstaka fynd från Öland i landet. Efter drygt 100 meter kom vi fram

till en öppen alvarmark av grusalvarkaraktär. Inom ett mindre område nära körvägen fanns ett fint jordbroklavsamhälle på tunn finjord. Här sker uppfrysning av markytan vintertid vilket blottlägger okoloniserad finjord, denna småskaliga störning gynnar flera konkurrenssvaga lavar och mossor. På denna del av hållmarken, vilket endast omfattade några kvadratmeter med optimala förutsättningar hittades två bålar av rosettheppia *Heppia adglutinata*. Arten är i dagsläget upptagen som RE nationellt utdöd på rödlistan 2015, men flera fynd har gjorts de senaste åren vilket resulterar i att den kommer hamna i en lägre rödlistningskategori på kommande rödlista 2020. De gotländska fynden utgör de enda kända fynden i Norden. Arten har i bålen nedsänkta apothecier som är rödaktiga. För att illustrera artdiversiteten på sådan här mark lyftes en några kvadratcentimeter stor jordbit upp och arterna räknades in. På denna växte fjällig svavellav *Gyalechia bracteata*, tegellav *Psora decipiens*, knagglav *Thalloidima sedifolia*, brunfjällig skivlav *Romularia lurida*, kalkjordlav *Catapyrenium cinereum*, kalkhedslav *Cladonia symphylicarpa*, kruskalkmossa *Tortella tortuosa*, alvarkalkmossa *T. densa* och plyschmossa *Ditrichum flexicaule*. Alltså totalt nio arter på drygt fem kvadratcentimeter kalkrik finjord.

Inom ett område längre österut fanns en karsthällmark med välutvecklade karstvidgade sprickor i kalkberget, runt dessa fanns en rik lavflora av skorplavar. En iögonfallande och mycket typisk art som påvisades var stor stjärnfruktlav *Petractis clausa* med sina stjärnformiga apothecier. I sprickorna och deras direkta närhet lever hållsnäcka *Chondrina arcadica*. Den livnär sig genom att beta lavar på kalkhällen och

Rosettheppia *Heppia adglutinata*. Här ses en rosettformad bål med nedsänkta rödaktiga (i väta) apothecier. Foto: Dennis Nyström

kring sprickor med större populationer av snäckan är betet påtagligt med renbetade ytor i sprickans närhet. På en av vatten översilade del av kalkhällen hittades också jordhår *Nostoc flagelliforme* med sina olivgröna trådar.

Trots det något magra utbudet av svampar blev desto mer lyckat vad gäller andra kryptogamer. Kombinationen av följande tre arter, en inom varje artgrupp; rosetthepia (lavar), stäpprosettmossa (mossor) och jordhår (alger), inom loppet av en halvtimme och på yta mindre än en hektar får anses som världsunikt. Extra roligt var att de inte var kända från området innan och upptäcktes halvtimmen innan. Bergets nordsida med lodytor och rasbranter är sannolikt intressant för kryptogamer men får vara föremål för en annan exkursion.

Dennis Nyström och Elsa Bohus Jensen

Svampexkursion Lindeberget 2019-09-28

<i>Calocera viscosa</i>	gullhorn	
<i>Croogomphus rutilus</i>	rabarbersvamp	
<i>Cortinarius varius</i>	klubbspindling	
<i>Craterellus lutescens</i>	rödgal trumpetsvamp	
<i>Cystoderma amianthinum</i>	ockragul grynskevling	
<i>Exidiopsis calcea</i>	kalkskinn	
<i>Hebeloma crustuliniforme</i> cf	tårfränskevling	
<i>Hebeloma sinapizans</i>	senapsfränskevling	
<i>Hygrophoropsis aurantiaca</i>	narrkantarell	
<i>Lactarius semisanguifluus</i>	grönfläckig vinrisk	
<i>Lactarius torminosus</i>	skäggriska	
<i>Lepiota cristata</i> cf	syrlig fjällskevling	
<i>Lepiota erminea</i>	rättikfjällskevling	
<i>Lycoperdon mammiforme</i>	slöjröksvamp	VU
<i>Lycoperdon perlatum</i>	vårtig röksvamp	
<i>Mycena galericulata</i>	rynkhätta	
<i>Mycena pura</i>	rättikhätta	
<i>Mycena zephirus</i>	fläckhätta	
<i>Polyporus leptoccephalus</i>	strumpticka	
<i>Strobilurus stephanocystis</i>	tallkotteskevling	
<i>Suillus granulatus</i>	grynsopp	

Medförda visningssvampar:

<i>Agaricus arvensis</i>	snöbollsschampinjon
<i>Agaricus augustus</i>	kungschampinjon
<i>Mycena rosella</i>	rosenhätta
<i>Tricholoma aurantium</i>	brandmusseron

Vi trycker allt till alla – överallt!

Papper, plast, plåt, tyg eller trä?
Vi trycker allt till alla på alla
material. Och du har en erfaren
kontakt som fixar allt –från idé till
leverans!

Oavsett om du behöver traditionella
trycksaker som visitkort, broschyrer
och böcker eller om du vill ha
utställningsmaterial som fonder,
rollups eller fasadskyltar.

Thomas Rosén heter jag och håller till i Lau. Jag trycker bland annat Rindi.
Kom förbi på en fika och prata tryckning. Tryckningen är billigast och kaffet är
gratis. Välkommen!

www.thomastryckare.se

Lau, Bönde 108 • info@thomastryckare.se • Telefon 0704-451011

Inkomna motioner

Förslag till årsmötet 2020 i Gotlands botaniska förening

Vi föreslår att årsmötet utser

Gun Ingmansson

Bo Göran Johansson

Jörgen Petersson

till hedersmedlemmar i Gotlands botaniska förening. De har med obegränsad entusiasm och aldrig sviktande engagemang bjudit på sig själva och sin tid till att samla och sprida sin ousinliga kunskap om Gotlands växtliv. Detta har skett genom oräkneliga sammankomster och exkursioner och icke minst genom Projekt Gotlands flora, med det imponerande bokverket som strålande resultat.

Visby, 21 januari 2019

Agnita Ekman Arne Ekman

Gotlands Botaniska Förening utlyser stipendier för studier som rör lavar på Gotland

Stipendierna är inrättade till minne av Lars-Åke Pettersson, som lämnat flera viktiga bidrag till kännedomen av Gotlands lavflora. Stipendiefonden uppgår till 31 000 kr och kan fördelas på ett eller flera stipendier.

Stipendiet kan sökas av dem som avser att genomföra ett studium som rör lavar på kalksten eller kalkjord på Gotland.

Till ansökan bifogas en projektplan som visar projektets inriktning, tidsplan och kostnader. Sista ansökningsdag är 31 mars 2020.

Ansökan sänds till:

Gotlands Botaniska Förening
Jörgen Petersson
Humlegårdsvägen 18
62146 Visby.

Program våren och sommaren 2020

Månd 17 feb Årsmöte

Efter de sedvanliga förhandlingarna blir det föredrag av Torbjörn Lindell som redovisar sin forskning på nipsippa och gotlandssippa. Som vanligt bjuder föreningen på fika. Vita huset, Ekmansgatan 11 i Visby kl. 18.30.

Månd 30 mars Botanikdagarna 2019 i Härjedalen och närliggande delar av Norge

Gun Ingmansson berättar och visar bilder. Som vanligt bjuder föreningen på fika. Vita huset, Ekmansgatan 11 i Visby kl. 18.30.

Sönd 19 april Dalhemsån

Vi vandrar en slinga längs Dalhemsån för att se hur långt våren har kommit. Samling vid Museijärnvägen, Hesselby station i Dalhem kl. 10.00.

Sönd 24 maj Storms backe

En av de finaste lokalerna så här års för tidigblommande orkidéer är Storms backe i Vamlingbo. Där finns även mycket annat att njuta av. Samling vid Vamlingbo kyrka kl. 10.00.

Torsd 4 juni 40-årsjubileum

Gotlands Botaniska Förening firar 40 år i Laxare änge, där föreningen bildades precis detta datum 1980! Vi bjuder på kaffe och tårta. Samling vid Boge kyrka kl. 18.00. Hjärtligt välkomna!

Fred 12 juni Jubileumsmiddag

i Visby kl. 19.00. Vi vill fira ännu mer att vi funnits i hela 40 år! För vår planering behöver vi din anmälan senast 12 april. Hjärtligt välkomna!

Sönd 14 juni De Vilda Blommornas Dag

firas traditionsenligt med två växtvandringar. Man kan delta i en av dem eller båda.

Södra hållarna är ett kommunalt naturreservat vid Kungsladugården i södra Visby. Vi vandrar på lättgångna stigar och ser vad som blommar. Samling vid stora parkeringen söder om Kungsladugården kl. 10.00.

Brucebo är ett naturreservat straxt norr om Visby med många olika miljöer. Samling på vägslingan vid reservatets parkering närmast Muramaris kl. 14.00.

Sönd 5 juli Tofta skjutfält

Tofta skjutfält är öppet under semesterperioden och då får vi passa på att botanisera i de rika markerna. Vi samlas vid Blåhålls fiskeläge kl. 10.00.

Dags att betala medlemsavgiften för 2020

Genom att betala medlemsavgiften för 2020 fortsätter du att vara (eller bli ny) medlem i Gotlands Botaniska Förening. Som medlem får du föreningens tidskrift *Rindi*, som kommer ut med två nummer årligen. Du är också välkommen till föreningens exkursioner och övriga arrangemang (år 2020 har vi en jubileumsmiddag med anledning av att föreningen fyller 40 år.)

Medlemsavgiften är 150 kronor per år (den som bor i utlandet och inte betalar genom svenskt plusgiro betalar 250 kronor per år).

Familjemedlemmar betalar 25 kronor per år och person (meddela namn på familjemedlemmarna). Studerande betalar 75 kronor per år.

Föreningens hedersmedlemmar är befriade från medlemsavgift.

Du kan betala medlemsavgiften till vårt plusgiro 68 36 66-2 eller Swisha till 123 680 92 55.

Glöm inte att skriva ditt namn och adress på inbetalningskortet eller, om du swishar eller gör en internetbetalning, som meddelande!

Ange gärna även din mailadress och/eller telefonnummer, vilket gör det lättare för oss att nå dig med t.ex. påminnelser, spontana exkursioner eller ändringar i programmet. Din mailadress och/eller telefonnummer meddelas lämpligen till Jörgen Petersson (se nedan):

Mailadress: jorgen-petersson@comhem.se

Mobil: 070 655 82 05

För att förenkla tryckning/distribution av *Rindi* medföljer ingen annan påminnelse om medlemsavgiften eller något inbetalningskort i detta utskick. Vi hoppas att allt skall fungera ändå!

Välkomna till GBF:s verksamhet jubileumsåret 2020!

Gotlands Botaniska Förening
samarbetar med Studieförbundet

Innehåll

3	Sebastian Sundberg och Jan Andersson 35 000 röda skogsliljor! – intryck från ett floraväktarläger på Gotska Sandön
11	Hjalmar Croneborg Klockorna vid Gammelgarn kyrka
14	Mats Thulin Luddranunkel och grekvädd funna på Gotland
18	Exkursionsrapporter 2019
36	Motioner till årsmötet 2020
37	Program våren och sommaren 2020
38	Dags att betala medlemsavgiften 2020

